FIITJEE

HYDERABAD CENTRES

STUDY MATERIAL

FOR

INTERMEDIATE PUBLIC EXAMINATIONS

IN

FIRST YEAR

SANSKRIT

2020 – 2021

70% CONTENT IN VIEW OF COVID-19 PANDEMIC

INTERMEDIATE 1st YEAR SANSKRIT SYLLABUS

S.No.	Lesson	
	(Poetry)	
1.	भर्तुहरिसुभाषितानि	*1, *3, *4, *6, *7, *8, *9 and *11 to *20 Slokas
2.	रामो विग्रहवान् धर्मः	
5.	गानपरीक्षा	
6.	मातृगीतम्	
	(Prose)	
1.	दयालुः दानशीलः नागार्जुनः	
3.	टिट्टिभदम्पतीकथा	
4.	शरणागतरक्षणम्	
6.	महान् जीवशास्त्रज्ञो जगदीशचन्द्रबोसः	
	(Non-Detailed)	
1.	उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः	
2.	भाग्यचक्रम्	
3.	किमस्ति पेटिकायाम्	
6.	विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वम्	
	संवित्परीक्षा	
	गतानुगतिको लोकः	
	परानुकारी गर्दभः	
	लुब्धः कर्षकः	
	हितोपदेशो मूर्खाय	
	(Grammar)	
1.	शब्दरूपाणि	
2.	धातुरूपाणि	
3.	सन्धयः	
	अनुवादवाक्यानि (Translation Sentences)	
	1 to 18 sentences	

FIITJEE

30% DELETED CONTENT IN VIEW OF COVID-19 PANDEMIC

INTERMEDIATE 1st YEAR SANSKRIT SYLLABUS

S.No.	Lesson	
		(Poetry)
1.	भर्तुहरिसुभाषितानि	*2, *5 and *10 (3 star marked verses are deleted)
3.	लक्ष्यशुद्धिः	
4.	श्रीकृष्णस्य गुरुदक्षिणा	
		(Prose)
2.	वीरवनिता कीर्तिसेना	
5.	पितृसेवापरः श्रवणकुमारः	
		(Non-Detailed)
4.	शाश्वतं हि कार्यं करणीयम्	
5.	स्वावलम्बी राजीवः	
		संवित्परीक्षा
	बिडालस्य गले घण्टा	
	मूर्खस्य नास्त्यौषधम्	
		अनुवादवाक्यानि (Translation Sentences)
		19 to 25 sentences are deleted

FIITJEE

IMPORTANT QUESTIONS FOR FINAL EXAM 2020-2021

SECTION	LESSON
I	भर्तुहरिसुभाषितानि :- Learn 1, 3, 4, 6, 7 slokas with summary
II	रामो विग्रहवान् धर्मः :- Learn Essay
III	दयालुः दानशीलः नागार्जुनः :- Learn Essay
IV	उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः :- First question answer
	भाग्यचक्रम् :- First question answer
	किमस्ति पेटिकायाम् :- First and Second question answers
	विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वम् :- Second question answer
V	रामो विग्रहवान् धर्मः :- Learn Annotations
VI	दयालुः दानशीलः नागार्जुनः :- Learn Annotations
VII	Read any 2 lessons question answers
VIII	Read any 2 lessons question answers
IX	Read all lessons question answers
X	Read all lessons question answers
XI	Read all comprehension passages
XII	Read 2, 3, 5, 6 Sandhi examples
XIII	Read 2, 3, 5, 6 Sandhi examples
XIV	Read 1 to 5 and 10 to 12 Sabdas
XV	Read 1 to 12 Dhatus from Text book
XVI	Read 1 to 18 Sentences

0109

Total No. of Questions - **16**
Total No. of Printed Pages - **5**

Regd. No.

Part - II

SANSKRIT, Paper - I

(Second Language)

MODEL QUESTION PAPER (FOR IPE 2020-21 ONLY)

***Time :* 3 Hours** **_Max. Marks :_ 100**

Note:

1. All questions should be attempted.
2. Question Nos. 1, 2 & 3 should be answered in the medium of instructions of the candidate.
3. The remaining questions should be answered in Sanskrit (Devnagari Script) only.
4. The bits of a question should be attempted together.

सूचना :-

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।
2. प्रथम, द्वितीय, तृतीय प्रश्नान् विहाय अन्ये प्रश्नाः संस्कृतभाषायामेव (देवनागरी लिप्या) समाधेयाः ।
3. अंशयुक्तस्य प्रश्नस्य अन्तर्गतांशाः एकत्रैव समाधेयाः ।

I. एकं श्लोकं पूरयित्वा तस्य भावं लिखत । **1×6=6**

1. कुसुमस्तबकस्येव .... वा ॥
2. श्रोत्रं .... चन्दनेन ॥
3. अज्ञः .... रञ्जयति ॥

II. एकं निबन्धप्रश्नं समाधत्त । **1×6=6**

1. रामस्य वनवासं वर्णयत ।
2. नारदतुम्बुरौ उभयोः तारतम्यं कथं ज्ञातवन्तौ ?
3. रामः कः ? सः किमर्थं चित्रकूटम् अगच्छत् ? तत्र किमभवत् ?

III. एकं निबन्धप्रश्नं समाधत्त । **1×6=6**

1. दयालोः नागार्जुनस्य दानशीलताम् उपवर्णयत ।
2. शिबिचक्रवर्तिनः भूतदयां विवृणुत ।
3. वासवानलौ शिबिचक्रवर्तिनं कथं परीक्षितवन्तौ ?

IV. चतुर्णां प्रश्नानां समाधानानि लिखत । **4×2=8**

1. वणिजः पत्नी का ? तयोः पुत्रस्य नाम किम् ?
2. हीरालालस्य माता कति रोटिकाः निर्मितवती ?
3. पेटिका कैः पूरिता आसीत् ?
4. अब्दुल् कलामः छात्राणां मनः विकासयितुं कं कं अशिक्षयत् ?
5. निपुणः चेत् वणिक् किं कृत्वा सुखी भवति ?
6. हीरालाले परिवर्तने आगते सः किमकरोत् ?
7. एकदा नीलाम्बा कां दृष्टवती ?
8. अब्दुल् कलामः कैः पुरस्कारैः सम्मानितः ।

V. द्वयोः ससन्दर्भां व्याख्यां लिखत । **2×3=6**

1. पूर्वं दत्तवरा देवी वरमेनमयाचत ।
2. रक्षसां निहतान्यासन् सहस्राणि चतुर्दश ।
3. ततो विहाय मां गत्वा वैकुण्ठं पृच्छतं युवाम् ।
4. स्थाणवोऽङ्कुरिता येन प्रद्रुता अभवन् शिलाः ।
5. नियुज्यमानो राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः ।

VI. द्वयोः ससन्दर्भां व्याख्यां लिखत । **2×3=6**

1. राजन् बुभुक्षा मामत्यन्तं पीडयति ।
2. सत्यं दयालुरेवासि ।
3. किं त्वं साम्प्रतं प्रजापतिं जेतुमुद्यतः ?
4. न कोऽप्यर्थी मत्तो विमुखो याति?
5. ''आयुष्मन्, यौवराज्यंप्राप्य किं मृषा हृष्यति'' ?

VII. द्वौ लघुप्रश्नौ समाधत्त । **2×3=6**

1. किं कुर्वन् पुत्रः भवति ?
2. भरतः रामं किमिति वचोऽब्रवीत् ?
3. विष्णुः नारदतुम्बुरौ कं प्रति गन्तुं आज्ञप्तवान् ?
4. मनसः रसायनानि कानि ?
5. महीपतिः दशरथः किं कर्तुम् ऐच्छत् ?

VIII. द्वौ लघुप्रश्नौ समाधत्त । **2×3=6**

1. राज्यलोभः कम् अतिवर्तते ?
2. देवकार्याय भगवान् कुत्र यास्यति ?
3. राजा विहगोत्तमं श्येनं किमिति अब्रवीत् ?
4. जगदीशः कस्मिन् मनः अधात् ?
5. मन्त्री नागार्जुनः कीदृशः ?

IX. एकेन पदेन समाधत्त । **5×1=5**

1. तरवः कैः नम्राः भवन्ति ?
2. भरतः कुत्र राज्यमकरोत् ?
3. सुरगायनौ कौ ?
4. प्राणिनां परं सुखदा का ?
5. अद्यापि ग्रामे कस्याः सुगुणकीर्तनं विदधते ?

X. एकेन पदेन समाधत्त । **5×1=5**

1. चिरायुः कं यौवराज्ये अभिषिक्तवान् ?
2. कः दुर्जयः ?
3. नभस्तः का पपात ?
4. जगदीशः किं शास्त्रं प्रति आकृष्टः अभवत् ?
5. कः राजानम् आत्मानं च विजरौ चिरजीवितौ अकरोत् ?

XI. संवित्परीक्षा – अधोनिर्दिष्ट कथां पठित्वा प्रश्नान् समाधत्त । **5×1=5**

पुरा धारानगर्यां कश्चित् कर्षकः एकाम् अद्भुतां कुक्कुटीम् अपालयत्। सा कुक्कुटी प्रतिदिनं एकैकं सुवर्णमयम् अण्डं ददाति स्म । तेन सः कर्षकः अतीव धनवान् अजायत । प्रतिदिनं सुवर्णं प्राप्नुवतः अपि तस्य लोभः अतीव अवर्धत । एकदा सः अचिन्तयत् दिने दिने स्वल्पमात्रस्य सुवर्णस्य प्राप्त्या प्रयोजनं नास्ति । अतः कुक्कुट्याः उदरात् सर्वमपि सुवर्णम् एकदैव ग्रहीष्यामि । तथा निश्चित्य कर्षकः कुक्कुटीं हत्वा तस्याः उदरम् अपाटयत् । तस्मिन् तु एकम् अण्डम् अपि न आसीत्। कर्षकस्य अतिलोभेन स्वर्णदायिनी कुक्कुटी विनष्टा ।

नीतिः- अतिलोभात् जनः विनश्यति ।

1. कर्षकः काम् अपालयत् ?
2. कुक्कुटी प्रतिदिनं किं ददाति स्म ?
3. तथा निश्चित्य कर्षकः किम् अकरोत् ?
4. केन कुक्कुटी विनष्टा ?
5. अस्याः कथायाः का नीतिः ?

XII. चत्वारि सन्धिनामनिर्देशसहितं विघटयत । **4×2=8**

1. शुभाङ्गः	2. नरेन्द्रः	3. ममैव	4. प्रत्यहम्
5. हरये	6. उदरेऽर्भकम्	7. वाणीशः	8. गुणोत्तमः
9. परमैश्वर्यम्	10. प्रत्यागमनम्	11. गायकः	12. केऽपि

XIII. चत्वारि सन्धिनामनिर्देशसहितं सन्धत्त । **4×2=8**

1. गज + आननः	2. परम + ईशः	3. तथा + एव
4. इति + अन्वयः	5. गुरो + ए	6. गते + अपि
7. साधु + ऊचुः	8. महा + उत्सवः	9. नव + औषधम्
10. सु + आगतम्	11. तौ + अत्र	12. भानो + अत्र

XIV. द्वयोः शब्दयोः अन्त-लिङ्ग-वचनमात्रनिर्देशसहितं रूपाणि लिखत । **2×4=8**

1. कवि	2. सीता	3. मधु	4. युष्मद्

XV. द्वयोः धात्वोः निर्दिष्टानि लकाररूपाणि लिखित । **2×3=6**

1. पठति 2. अभवत् 3. लिखेत् 4. वन्दताम्

XVI. संस्कृतभाषया अनुवदत । **5×1=5**

1. Let your father be your God.
2. Dharma protects when protected.
3. Excellence in action is Yoga.
4. Speak truth.
5. Boy studies Sanskrit.

विषयसूचिका

1.	श्लोकपूरणम् भावलेखनम् च	2 - 3
2.	व्यासरूपसमाधानप्रश्नाः - पद्यभागः	4 - 7
3.	व्यासरूपसमाधानप्रश्नाः - गद्यभागः	8 - 11
4.	उपवाचकप्रश्नाः	12 - 13
5.	सन्दर्भाः - पद्यभागः	14 - 15
6.	सन्दर्भाः - गद्यभागः	16 - 17
7.	लघुसमाधानप्रश्नाः - पद्यभागः	18 - 19
8.	लघुसमाधानप्रश्नाः - गद्यभागः	20 - 22
9.	एकवाक्यसमाधानप्रश्नाः - पद्यभागः	23 - 24
10.	एकवाक्यसमाधानप्रश्नाः - गद्यभागः	25 - 26
11.	संवित्परीक्षा	27 - 28
12.	सन्धयः	29 - 31
13.	शब्दाः	32 - 35
14.	धातवः	36
15.	भाषान्तरीकरणम्	37 - 38
16.	अंकविभागः	39

1. श्लोकपूरणम्, भावलेखनम् च। - 6M (1x6)
COMPLETION OF POEM AND SUMMARY WRITING

Note ➡
- ✸ In this Poem completion and substance writing Question bit **THREE** poems will be given. Any **ONE** poem is to be completed with substance..
- ✸ In this Question Poem completion carry **THREE MARKS** and substance will carry **THREE MARKS**.
- ✸ For your easy understanding substances were given in English.

भर्तृहरि सुभाषितानि

कवि परिचयः अयं श्लोकः भर्तृहरि सुभाषितानि इति पाठात् स्वीकृतः । अयं पाठः सुभाषितत्रिशति इति ग्रन्थस्य नीतिशतकात् स्वीकृतः। अस्य ग्रन्थस्य कविः भर्तृहरिः ।

1. **अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः**
ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि नरं न रञ्जयति ।।

भावः An ignorant can be convinced easily. A learned person is con vinced more easily. But a fool feeling high of himself cannot be convinced by the creator Brahma.

2. **परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते**
स जातो येन जातेन याति वंशः समुन्नतिम्।।

भावः In this ever-changing world every one takes birth and reaches to death. But his birth will be recognized who makes family honoured with his deeds.

3. **कुसुमस्तबकस्येव द्वयीवृत्तिर्मनस्विनः**
मूर्ध्नि वा सर्वलोकस्य शीर्यते वन एव वा ।।

भावः A self-respected person has two ways of recognition like flowers. They are being respected like flowers which adorns on heads of people or else they ruin their life as withered flowers in forest without recognition.
no match to age and valour.

4. **दानं भोगो नाशस्तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य**
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति।।

भावः Charity, enjoyment, and destruction are the three ways of utilising money. A person who does not donate or enjoying, his money will have third way i.e. destruction.

5. दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्ययालङ्कृतोऽपि सन्
मणिनालङ्कृतः सर्पः किमसौ न भयङ्करः।।

भावः A wicked person should be avoided though learned. A snake is dangerous though shining with a gem on its hood.

6. संपत्सु महतां चित्तं भवत्युत्पलकोमलम्
आपत्सु च महाशैलशिलासंघातकर्कशम्।।

भावः A great person's heart will be very soft and delicate though wealthy. But his heart will be hard like a rock of a mountain during trouble. It means that they are not haughty in being rich and not afraid of troubles.

7. श्रोत्रं श्रुतेनैव न कुण्डलेन दानेन पाणिर्न तु कङ्कणेन
विभाति कायः करुणापराणां परोपकारैर्न तु चन्दनेन।।

भावः Poet mentions that philanthropic people will be respected differently. Their ears shine by listening to Vedas and scriptures, not by wearing costly earrings. Their hand is shining with charity not by bracelets and their body is adorned by helping others not by sandal paste.

2. व्यासरूप प्रश्नाः (पद्यभागः) - 6M (1x6)
(LONG ANSWER QUESTIONS - POETRY)

Note ➡

- ✸ In this poetry essay Question bit **THREE** questions will be given. Any **ONE** essay is to be answered.
- ✸ In three languages the answers were given. Choose one language and write the essay.
- ✸ In essay Question introduction of writer, lesson title and book name carry **ONE MARK** and summary will carry **FIVE MARKS**.

1. रामो विग्रहवान् धर्मः

1. रामः कः? सः किमर्थं चित्रकूटं अगच्छत्? तत्र किमभवत्।
2. शृङ्गिबेरपुरे आरब्धं रामस्य वनवासं वर्णयत।

2. गानपरीक्षा

1. नारदतुम्बुरौ उभयोः तारतम्यं कथं ज्ञातवन्तौ?
2. हनुमता शिलासनं स्वीकर्तुं नारदतुम्बुरौ किमर्थं आदिष्टौ? ससन्दर्भं निरूपयत।

1. रामो विग्रहवान् धर्मः

1. **रामः कः? सः किमर्थं चित्रकूटं अगच्छत्? तत्र किमभवत्।**
2. **शृङ्गिबेरपुरे आरब्धं रामस्य वनवासं वर्णयत।**

कवि परिचयः इदं व्यासं रामोविग्रहवान् धर्मः इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः रामायणस्य बालकाण्डस्य प्रथमसर्गात् स्वीकृतः ।
अस्य ग्रन्थस्य कवि "वाल्मीकि महर्षिः" ।

Sage Valmiki wanted to write Ramayana as per instruction of Brahmadeva. He requested divine sage Narada to tell about a person greatest of human beings.

oh! sage who is virtuous, valorous, righteous, strengthy, grateful and strong in following truth in this world at present. I am anxious to know this. You can recognize such person. Because you are roaming in three worlds.

Narada started telling considering request of Valmiki.

There is a person popular as Rama, born in the dynasty of Iksvaku. He is controlled, composed, valourous, courageous and skilled. He is righteous, truthful, famous, learned, wise, pious, and interested in good of people.

Observing these qualities and his nature, King Dasaratha happily wanted to coronate his eldest son Rama as crown prince. But Kaikayi wanted her son Bharata as crown prince and Rama's exile in forest as a boon to get her previous promises fulfilled. **पूर्वं दत्तवरा देवी वरमेनमयाचत।**

King was bound to his earlier promise and sent Rama to forest (for fourteen years).

Rama proceeded to forest following a promise given to his father to favour Kaikayi. He was followed by his wife Sita, best of woman, endowed with good qualities, like moon by rohini. Lakshmana, dearest and affectionate to Rama also followed him. **तं व्रजन्तं प्रियो भ्राता लक्ष्मणोऽनु जगाम ह।**

Rama was followed by King Dasaratha and people to a bit farther. He left everyone on the banks of River Ganges. There he met Guha, King of tribes and crossed river with his help.

Accompanied by Sita, Lakshmana and Guha Rama reached Chitrakuta crossing number of rivers and forests following instruction of sage Bharadwaja.

King Dasaratha passed away with unbearable separation from his son Rama. Bharata, not interested to take responsibility of kingdom being sad for Rama's stay in forest. **नियुज्यमानो राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः।**He along with sage Vasistha and other elders went to Chitrakuta to request Rama's return to Ayodhya.

But Rama refused to comeback to follow his father's order. Then Bharata requested for padukas as a gift of grace. Rama agreed for this and gave his paduka and sent back his brother bharata. The latter returned with unfulfilled desire. He went to Nandigrama to take care of kingdom.

After Bharata's departure auspicious Rama reviewed situation and went to Dandaka forest apprehending visit of people once again in Chitrakuta.

In dandaka Rama killed demon Viradha and met sages Agastya, Sarabhanga, Suteekshna and Agastya's brother (Sudarsana). He took bow of Indra, a sword, and a pair of quivers with inexhaustible arrows.

Dwelling sages of that forest met Rama and requested him to kill demons troubling them. Rama promised sages to kill demons of the forest. He disfigured Surpanakha, dweller of Janastana.

Then Rama killed Khara, Trisira and Dushana and their followers, instigated by Surpanakha. He also killed fourteen thousand demons in Janastana. **रक्षसां निहतान्यासन् सहस्राणि चतुर्दश।**

Here Rama was shown as ideal person following order of his father and appears as abstract form of righteousness.

2. गानपरीक्षा

1. नारदतुम्बुरौ उभयोः तारतम्यं कथं ज्ञातवन्तौ?
2. हनुमता शिलासनं स्वीकर्तुं नारदतुम्बुरौ किमर्थं आदिष्टौ? ससन्दर्भं निरूपयत।

Sri Sannidhanam Surya Narayana Sastry was a great scholar of Telegu and Sanskrit. He wrote number of books in both languages including independent writings. He was born in 1897. Present lesson is an extract from a book Purnapatram written in Sanskrit describing 34 stories of various points.

Once divine sages Narada and Tumbura had a dispute to Know best singer among them. They were treating themselves as great in singing and other as straw of grass. Their difference grew like a tree. They were waiting for right time to insult each other. **देशकालौ प्रतीक्षेते तौ पराभवितुं मिथः।**

They went to Brahmadeva to recognize the best musician between them. Brahma said Narada is his son. Hence his decision may be treated as biased. So, Lord advised them to meet Lord Vishnu. **ततो विहाय मां गत्वा वैकुण्ठं पृच्छतं युवाम्।**

Vishnu said that Narada is his great devotee and always chants his name. **ज्ञातं ते खलु मुख्योऽयं भक्तेषु मम नारदः।**So, his decision may become biased. Hence suggested to meet Hanuman, greatest of his devotees in Himalaya. He is spending his time chanting name of Lord Rama. He can judge properly.

Later divine sages met Hanuman in Himalaya. That place become pious with chanting of name of Lord Rama. Divine sages told Hanuman purpose of their visit. Hanuman asked them to sit on stone seat and he will decide after his prayer to Rama. He sung devotional songs and mesmerized Narada and Tumbura.

Not only divine sages, nature too was pleased by his singing. stones were melted by his singing including seats of divine sages. **स्थाणवोऽप्यंकुरिताः येन प्रद्रुता अभवन् शिलाः।**They did not realize till the end that they got stuck in melted stone and were not able to move. They requested Hanuman to release them.

Now Hanuman asked them to get released with their singing. Though they were singing for a long time with different ragas with their veena playing become unsuccessful. First of all Tumbura sung different raagas with the help of veena But he was unsuccesful.Later Narada started singing.This time become just soft. Narada was appearing a little better than Tumbura, Like a quint eye person is better than blind.But this was not enough to release divine sages from stones. They realized that they were not singing with dedication. They requested Hanuman to get them released.

Now Hanuman sung once again and melted stones. Divine sages were released. They went back repenting. They realized that they were not dedicated and were egoistic.

Hence devotion with concentration is important. Such music will melt stones. This was established in this story.

3. व्यासरूप प्रश्नाः (पद्यभागः) - 6M (1x6)
(LONG ANSWER QUESTIONS - PROSE)

Note ➡
- ✸ In this proseessay Question bit **THREE** questions will be given. Any **ONE** essay is to be answered.
- ✸ Answers were given in English.
- ✸ In essay Question introduction of writer, lesson title and book name carry **ONE MARK** and summary will carry **FIVE MARKS**.

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः

1. दयालोः नागार्जुनस्य दानशीलतां उपवर्णयत।
2. जीवहरः केन उपायेन राज्यमधितस्थौ? सोदाहरणं उल्लिखत।

2. शरणागत रक्षणम्

1. शिबिचक्रवर्तिनः भूतदयां विवृणुत।
2. वासवानलौ शिबिचक्रवर्तिनं कथं परीक्षितवन्तौ?

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः

1. **दयालोः नागार्जुनस्य दानशीलतां उपवर्णयत।**
2. **जीवहरः केन उपायेन राज्यमधितस्थौ? सोदाहरणं उल्लिखत।**

कविपरिचयः इदं व्यासं दयालुः दानशीलः नागार्जुनः इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृतगद्यावलिः इति ग्रन्थात् स्वीकृतः।
अस्य ग्रन्थस्य कविः पी.वी.काणे ।

Once upon a time Chirayu city was ruled by King Chirayu. His minister was Nagarjuna, kind, donor and learned, incarnation of Bodhisatva. He made his king and himself free from old age and mortality with a medicine Siddha Rasayana.

Once Nagarjuna’s dearest son died in young age. Distressed minister wanted to make human beings immortal and started to prepare nectar with penance and different medicines. **मर्त्यानां मृत्युशान्तये तपोदानप्रभावतः द्रव्यैः अमृतं स्रष्टुं उपचक्रमे।**

Indra, King of Gods knew this, sent Aswini Gods (Doctors to Gods) to him with a message to stop his effort and not to go against rule of creation. If it is completed, there will be no difference between Gods and human beings. **एवं कृते देवमनुष्ययोः को विशेषः भवेत्, जगतः स्थितिः स्थगितो भवेत्।** Now your son is in heaven. Nagarjuna honoured Aswini Gods. He stopped his effort to prepare nectar anticipating curse of Indra.

Later King Chirayu coronated his son Jeevahara as crown prince. Coronated Jeevahara went to his mother Dhanapara to salute. Then she told her son like this.

Oh! Son do not be joyful. Many children were made as crown prince prior to you. But they did not get kingdom. Minister Nagarjuna gave a medicine to your father. As a result, your father has been living for 800 years and how many years more he will be alive is not known. So, to get kingdom do as per my advice.

Every day Nagarjuna will ask beggars to fulfill their request what ever it may be while taking food. You go there and ask his head. Truthful Nagarjuna will not reject it. If minister is dead distressed king will die. You can get kingdom. **राज्यलोभः बन्धुस्नेहम् अतिवर्तते।** Jeevahara wanted to follow his mother’s advice.

Next day Jeevahara went to Nagarjuna during lunch time and asked his head. Minister was surprised and asked him how his head will be useful to him. If it is his desire, he can cut his head and take it. But Jeevahara was unsuccessful in cutting his head. Number of swords become pieces while attempting to cut strong head of Nagarjuna.

King Chirayu came there and tried to stop it. Nagarjuna prevented king and told him that he gave his head in previous 99 births. This is hundredth birth to give his head. Further a beggar should not go empty hands from him. I delayed it for your arrival.

Then Nagarjuna embraced king and went inside to bring a powder. He applied it on sword and asked Jeevahara to cut his head. Later Jeevahara was able to cut minister Nagarjuna's head.

King thought to end his life. Then a divine voice prevented him and said that his friend Nagarjuna became equal to Buddha. King dropped his idea to give up his life, left his throne, and went to forest.

But Nagarjuna's sons killed Jeevahara, the very reason for their father's death in retaliation. His mother Dhanapara died with a heart burst.

Hence result of wicked act may always leads to destruction. **अनार्यजुष्टेन पथा प्रवृत्तानां कुतः शिवं भवेत्।**

2. शरणागत रक्षणम्

1. शिबिचक्रवर्तिनः भूतदयां विवृणुत।
2. वासवानलौ शिबिचक्रवर्तिनं कथं परीक्षितवन्तौ?

This lesson is taken from a Sanskrit book of Sri K L V Sastry namely Samskruta Truteeya Adarsa. He retired from Presidency college in Chennai serving as a teacher. In South India his books are treated as authentic books.

There was a King Sibi in Useenara dynasty. He was very kind to everyone including animals and birds. He was showering love and affection on them considering their trouble as his.

Once a hungry eagle chased a pigeon. Pigeon flew fast with fear, reached King Sibi and sought his help. King assured pigeon. Eagle came there, asked king to release pigeon as it is his food.

Eagle told king that he was chasing pigeon from a long time and he is very hungry. King requested eagle to leave pigeon. He told that a promise was given to save pigeon. It isthe duty of the king to save a person seeking shelter. He assured pigeon. **शरणागतस्य परिपालनमेव राज्ञः प्रथमो धर्मः।** Then eagle said oh! King leave this pigeon I am seeking food. From past two three days I do not have food. So, release the bird. **राजन् बुभुक्षा मामत्यन्तं पीडयति।**

When king pleaded number of times eagle asked king to give right side flesh of his body equal to the weight of pigeon. His wife knew husband's intention. She brought a sword, cut parts of right side and was keeping in balance. Though flesh was kept in balance it is not equal to the weight of pigeon. It was becoming heavier though flesh was kept in balance to equal pigeon. Then a drop of tear fell from left eye. Observing this eagle objected to take flesh saying your tear drop indicates regret in giving flesh. **राजन् मांसदाने तवास्ति खेद इति अश्रुबिन्दुः कथयति।**

Then King replied that his left side is happy for getting a chance to give flesh and hence eye shed a tear drop. He said instead of the pigeon to have entire body and sat in balance. Immediately eagle and were disappeared. There was a shower of flowers from sky. Every world was surprised with sacrifice of Sibi.

Then vanished eagle and pigeon were and appeared as Indra and Agni. They said that they came to test kindness of King Sibi. Truly you are compassionate to everyone. They blessed him. **सत्यं दयालुरेवासि।**

Instantly king was healed by grace of Gods. King lived for a long time ruling people with great reputation.

4. उपवाचक प्रश्नाः - 8M (4x2)
NON DETAIL SHORT ANSWER QUESTIONS

Note ➡ ✸ In this Non Detail Short Answer Questions (SAQ) bit **EIGHT** questions will be given. Any **FOUR** questions are to be answered.

✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः
2. भाग्यचक्रम्
3. किमस्ति पेटिकायाम्
4. विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वम्

1. उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः

1. वणिजः पत्नी का? तयोः पुत्रस्य नाम किम्?
उ. वणिजः पत्नी **चन्द्रमुखी**। तयोः पुत्रस्य नाम **सुमतिः**।

2. निपुणः चेत् वणिक् किं कृत्वा सुखी भवति?
उ. निपुणः चेत् वणिक् **मृतेन मूषिकेणापि वाणिज्यं** कृत्वा सुखी भवति?

2. भाग्यचक्रम्

1. हीरालालस्य माता **कति** रोटिकाः निर्मितवती?
उ. हीरालालस्य माता **चतस्रः** रोटिकाः निर्मितवती।

2. हीरालाले परिवर्तने आगते सः **किमकरोत्**?
उ. हीरालाले परिवर्तने आगते सः **आलस्यं परित्यज्य प्रजानां हितकर्मणि आत्मानं नियोजितवान्**।

3. किमस्ति पेटिकायाम्

1. एकदा नीलाम्बा **कां** दृष्टवती?
उ. एकदा नीलाम्बा **स्वर्णाम्बां** दृष्टवती।

2. पेटिका **कैः** पूरिता आसीत्?
उ. पेटिका **शिलाखण्डैः** पूरिता आसीत्।

4. विद्वान् कुलीनो न करोति गर्वम्

1. अब्दुल् कलामः **कैः** पुरस्कारैः सम्मानितः?
उ. अब्दुल् कलामः **पद्मभूषण पद्मविभूषण भारतरत्न इत्यादि** पुरस्कारैः सम्मानितः।

2. अब्दुल् कलामः छात्राणां मनः विकासयितुं **कं कं** अशिक्षयत्?
उ. अब्दुल् कलामः छात्राणां मनः विकासयितुं **नीतिं धर्मञ्च** अशिक्षयत्।

5. सन्दर्भाः (पद्यभागः) - 6M (2x3)
ANNOTATIONS POETRY

Note ➡ ✸ In this Poetry Annotations Bit, **FIVE** annotations will be given. Any **TWO** annotations are to be answered.

✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. रामो विग्रहवान् धर्मः
2. गानपरीक्षा

1. रामो विग्रहवान् धर्मः

1.. पूर्वं दत्तवरा देवी वरमेनमयाचत।

परिचयः इदं वाक्यं रामो विग्रहवान् धर्मः इति पाठात् स्वीकृतम्। अयं पाठः रामायणस्य बालकाण्डस्य प्रथमसर्गात् स्वीकृतः। अस्य रचयिता वाल्मीकिः।

सन्दर्भः देवर्षिः नारदः वाल्मीकिमुनिं प्रति रामाभिषेकम् उद्दिश्य एवम् अवदत् ।

भावः कैकयी रामस्य राज्याभिषेकाय क्रियमाणानि कर्माणि दृष्ट्वा दशरथेन प्रतिज्ञातं वरं अयाचत।

2. नियुज्यमानो राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः।

परिचयः इदं वाक्यं रामो विग्रहवान् धर्मः इति पाठात् स्वीकृतम्। अयं पाठः रामायणस्य बालकाण्डस्य प्रथमसर्गात् स्वीकृतः। अस्य रचयिता वाल्मीकिः।

सन्दर्भः देवर्षिः नारदः वाल्मीकि मुनिं प्रति भरतस्य राज्य तिरस्करणम् उद्दिश्य एवम् अवदत् ।

भावः भरतः राज्यनिर्वहणं नैच्छत्।

3. रक्षसां निहतान्यासन् सहस्राणि चतुर्दश।

परिचयः इदं वाक्यं रामो विग्रहवान् धर्मः इति पाठात् स्वीकृतम्। अयं पाठः रामायणस्य बालकाण्डस्य प्रथमसर्गात् स्वीकृतः। अस्य रचयिता वाल्मीकिः।

सन्दर्भः देवर्षिः नारदः वाल्मीकि मुनिं प्रति रामकृत रात्तसवधम् उद्दिश्य एवम् अवदत् ।

भावः रामः जनस्थाने चतुर्दश सहस्र रक्षसान् समहरत्।

2. गानपरीक्षा

1. ततो विहाय मां गत्वा वैकुण्ठं पृच्छतं युवाम्।

परिचयः इदं वाक्यं गानपरीक्षा इति पाठात् स्वीकृतम्। अयं पाठः पूर्णपात्रम् इति ग्रन्थात् स्वीकृतः। अस्य रचयिता सन्निधानं सूर्यनारायण शास्त्री।

सन्दर्भः विरिञ्चिः नारदतुम्बुरौ एवं वदति।

भावः युवां मां त्यक्त्वा वैकुण्ठे श्रीमहाविष्णुं पृच्छतम्।

2. ज्ञातं ते खलु मुख्योऽयं भक्तेषु मम नारदः।

परिचयः इदं वाक्यं गानपरीक्षा इति पाठात् स्वीकृतम्। अयं पाठः पूर्णपात्रम् इति ग्रन्थात् स्वीकृतः। अस्य रचयिता सन्निधानं सूर्यनारायण शास्त्री।

सन्दर्भः महाविष्णुः नारदतुम्बुरौ एवं सूचयति।

भावः नारदः मम भक्तेषु मुख्यः इति भवान् जानाति खलु।

3. स्थाणवोऽङ्कुरिता येन प्रद्रुता अभवन् शिलाः।

परिचयः इदं वाक्यं गानपरीक्षा इति पाठात् स्वीकृतम्। अयं पाठः पूर्णपात्रम् इति ग्रन्थात् स्वीकृतः। अस्य रचयिता सन्निधानं सूर्यनारायण शास्त्री।

सन्दर्भः हनूमतः गानशक्तिं कविः एवं वर्णयति।

भावः हनुमतः गानेन शिलाः द्रवीभूताः वृक्षाः अंकुरिताः च अभवन्।

6. सन्दर्भाः (गद्यभागः) - 6M (2x3)
ANNOTATIONS (PROSE)

Note ➡
- ✸ In this Prose Annotations Bit, **FIVE** annotations will be given. Any **TWO** annotations are to be answered.
- ✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः
2. शरणागतरक्षणम्

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः

1. किं त्वं साम्प्रतं प्रजापतिं जेतुमुद्यतः।

परिचयः इदं वाक्यं दयालुः दानशीलः नागार्जुनः इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृतगद्यावलिः इति ग्रन्थात् स्वीकृतः।
अस्य ग्रन्थस्य रचयिता (पाण्डुरङ्ग वामन् काणे) पी वी काणे।

सन्दर्भः अश्विनौ नागार्जुनं प्रति अमृतसाधयित्वम् उद्दिश्य एवम् अवदताम् ।

भावः अधुना त्वं ब्रह्मदेवं जेतुं सिद्धः वा।

2. आयुष्मन् यौवराज्यं प्राप्य किं मृषा हृष्यसि?

परिचयः इदं वाक्यं दयालुः दानशीलः नागार्जुनः इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृतगद्यावलिः इति ग्रन्थात् स्वीकृतः।
अस्य ग्रन्थस्य रचयिता (पाण्डुरङ्ग वामन् काणे)पी वी काणे।

सन्दर्भः धनपरा पुत्रं जीवहरं प्रति राज्याधिकारम् उद्दिश्य एवम् अवदत् ।

भावः पुत्र, त्वं युवराजो भूत्वा अकारणं तुष्यसि।

3. न कोप्यर्थी मत्तः विमुखो याति।

परिचयः इदं वाक्यं दयालुः दानशीलः नागार्जुनः इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृतगद्यावलिः इति ग्रन्थात् स्वीकृतः।
अस्य ग्रन्थस्य रचयिता (पाण्डुरङ्ग वामन् काणे)पी वी काणे।

सन्दर्भः नागार्जुनः चिरायुनृपतिं प्रति एवम् अवदत् ।

भावः राजन् कोऽपि अर्थी मत्सकाशात् निराशः न गच्छतु।

2. शरणागतरक्षणम्

1. राजन् बुभुक्षा मामत्यन्तं पीडयति।

परिचयः इदं वाक्यं शरणागतरक्षणम् इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृततृतीयादर्शः इत्यस्मात् पाठ्यपुस्तकात् स्वीकृतः।
अस्य रचयिता के एल् वी शास्त्री।

सन्दर्भः श्येनः राजानम् शिबिं एवं प्रार्थयति।

भावः नृप मां आहारस्वीकारेच्छा पीडयति।

2. शरणागतस्य परिपालनमेव राज्ञः प्रथमो धर्मः।

परिचयः इदं वाक्यं शरणागतरक्षणम् इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृततृतीयादर्शः इत्यस्मात् पाठ्यपुस्तकात् स्वीकृतः।
अस्य रचयिता के एल् वी शास्त्री।

सन्दर्भः राजा शिबिः कपोतरक्षणाय श्येनं प्रति एवं वदति।

भावः शरणागतरक्षणं नृपतेः कर्तव्यं भवति।।

3. सत्यं दयालरेवासि।

परिचयः इदं वाक्यं शरणागतरक्षणम् इति पाठात् स्वीकृतम्।
अयं पाठः संस्कृततृतीयादर्शः इत्यस्मात् पाठ्यपुस्तकात् स्वीकृतः।
अस्य रचयिता के एल् वी शास्त्री।

सन्दर्भः वासवानलौ शिबेः कारुण्यं एवं वर्णयतः।

भावः राजन् भवान् अवश्यं दयालुरेव।

7. लघु समाधान प्रश्नाः (पद्यभागः) - 6M (2x3)
SHORT ANSWER QUESTIONS (POETRY)

Note ➡

- ✸ In this Poetry short answer questions (SAQ) Bit, **FIVE** questions will be given.
- ✸ Any **TWO** questions are to be answered and those must be in a full sentence.
- ✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. भर्तृहरि सुभाषितानि
2. रामो विग्रहवान् धर्मः
3. गानपरीक्षा
4. मातृगीतम्

1. भर्तृहरि सुभाषितानि

1. उत्तमजनाः कथम्भूताः अपि प्रारब्धं न परिज्यजन्ति?
उ. उत्तमजनाः विघ्नैः मुहुः मुहुः अपि प्रतिहन्यमानाः अपि प्रारब्धं न परिज्यजन्ति।

2. मौनं केषां कुत्र च विभूषणम्?
उ. अपण्डितानां मौनं सर्वविदां समाजे च विभूषणम्।

3. किं कुर्वन् पुत्रः भवति?
उ. यः पितरं सुचरितैः प्रीणयेत् सः पुत्रः भवति।

2. रामो विग्रहवान् धर्मः

1. महीपतिः दशरथः किं कर्तुम् ऐच्छत्?
उ. महीपतिः दशरथः रामं यौवराज्येन संयोक्तुं ऐच्छत्।

2. भरतः रामं किमिति वचोऽब्रवीत्?
उ. भरतः रामं त्वमेव राजा धर्मज्ञः इति वचोऽब्रवीत्

3. जनस्थाने रामेण का विरूपिता अभवत्?
उ. जनस्थाने रामेण शूर्पणखा विरूपिता अभवत्।

3. गानपरीक्षा

1. नारदतुम्बुरौ परस्परं निन्दन्तौ किं अकुरुताम्?
उ. नारदतुम्बुरौ परस्परं निन्दन्तौ तयोः मध्ये श्रेष्ठतरं निर्णेतुं विरिञ्चिं अनुप्राप्तौ।

2. विष्णुः नारदतुम्बुरौ कं प्रति गन्तुं आज्ञप्तवान्?
उ. विष्णुः नारदतुम्बुरौ हनूमन्तं प्रति गन्तुं आज्ञप्तवान्।

3. नारदः कीदृशः इत्येव गण्यः आसीत्?
उ. नारदः ज्यायान् इत्येव गण्यः आसीत्।

4. मातृगीतम्

1. मनसः रसायनानि कानि?
उ. मनसः रसायनानि मातुः वचांसि।

2. मन्दः अपि किम् अध्यैषि?
उ. मन्दः अपि गीर्वाणवाण्याः त्रिचतुष्पदानि अध्यैषि।

3. कस्य जिह्वा धन्या?
उ. भक्त्या जननी सम्बोधने संसक्तस्य जिह्वा धन्या।

8. लघु समाधान प्रश्नाः (गद्यभागः) - 6M (2x3)
SHORT ANSWER QUESTIONS (PROSE)

Note ➡

- ✸ In this Prose short answer questions Bit, **FIVE** questions will be given.
- ✸ Any **TWO** questions are to be answered and those must be in a full sentence.
- ✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. **दयालुः दानशीलः नागार्जुनः**
2. **टिट्टिभदम्पतीकथा**
3. **शरणागतरक्षणम्**
4. **महान् जीवशास्त्रज्ञो जगदीशचन्द्रबोसः**

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः

1. मन्त्री नागार्जुनः कीदृशः?
उ. मन्त्री नागार्जुनः दयालुः दानशीलः विज्ञानवान् च।

2. नागार्जुनं प्रति इन्द्रः कौ प्रेषितवान्?
उ. नागार्जुनं प्रति इन्द्रः अश्विनौ प्रेषितवान्।

3. राज्यलोभः कं अतिवर्तते?
उ. राज्यलोभः बान्धवस्नेहं अतिवर्तते।

2. टिट्टिभदम्पतीकथा

1. टिट्टिभदम्पती कुत्र प्रतिवसति स्म?
उ. टिट्टिभदम्पती समुद्रतीरे प्रतिवसति स्म।

2. देवकार्याय भगवान् कुत्र यास्यति?
उ. देवकार्याय भगवान् अमरावतीं यास्यति।

3. भगवता समुद्रः किमिति अभिहितः?
उ. भगवता समुद्रः टिट्टिभाण्डानि दीयन्ताम्। नोचेत् स्थलतां त्वां नयामि इति अभिहितः।

3. शरणागतरक्षणम्

1. राजा विहगोत्तमं श्येनं किमिति अब्रवीत्?
उ. राजा विहगोत्तमं श्येनं कपोतः शरणागतः। शरणागतस्य रक्षणं राज्ञः धर्मः इति अब्रवीत्।

3. राजन्यपुत्री शिबेः भार्या किमकरोत्?
उ. राजन्यपुत्री शिबेः भार्या खड्गमादाय दक्षिणाङ्गानि एकैकशः छित्वा मांसमादाय तुलामारोपयत्।

4. दिव्यरूपधरौ श्येनकपोतौ किमूचतुः?
उ. दिव्यरूपधरौ श्येनकपोतौ आवां वासवानलौ। तव भूतदयां परीक्षितुमागतौ इति ऊचतुः।

4. महान् जीवशास्त्रज्ञो जगदीशचन्द्रबोसः

1. जगदीशः **कान्** गृहीत्वा परिशीलयति स्म?
उ. जगदीशः **विविधान् कीटान् कृमीन् च** गृहीत्वा परिशीलयति स्म।

2. जगदीशः **कस्मिन्** मनः अधात्?
उ. जगदीशः **जीवभौतिकशास्त्रे** मनः अधात्।

3. जगदीशः **कयोः** मध्ये गाढः सम्बन्धः अस्तीति विश्वसिति स्म?
उ. जगदीशः **भौतिकशास्त्र जीवशास्त्रयोः** मध्ये गाढः सम्बन्धः अस्तीति विश्वसिति स्म।

9. एकवाक्य समाधान प्रश्नाः (पद्यभागः) - 5M (5x1)
VERY SHORT ANSWER QUESTIONS (POETRY)

Note ➡

- ✸ In this Poetry very short answer questions(VSAQ) Bit, five questions will be given.
- ✸ Every question must be answered in a full sentence. There is no **CHOICE** in this question.
- ✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. भर्तृहरि सुभाषितानि
2. रामो विग्रहवान् धर्मः
3. गानपरीक्षा
4. मातृगीतम्

1. भर्तृहरि सुभाषितानि

1. तरवः कैः नम्राः भवन्ति?
उ. तरवः फलोद्गमैः नम्राः भवन्ति।

2. कः पशुः भवति?
उ. विद्याविहीनः पशुः भवति।

3. खलसज्जनानां मैत्री का इव भवति?
उ. खलसज्जनानां मैत्री छाया इव भवति।

2. रामो विग्रहवान् धर्मः

1. गुहः कः?
उ. गुहः निषादाधिपः।

2. रामः कस्य शासनात् चित्रकूटे न्यवसत्?
उ. रामः भरद्वाजस्य शासनात् चित्रकूटे न्यवसत्।

3. भरतः कुत्र राज्यमकरोत्?
उ. भरतः नन्दिग्रामे राज्यमकरोत्।

3. गानपरीक्षा

1. सुरगायनौ कौ?
उ. सुरगायनौ नारदतुम्बुरौ।

2. तुम्बुर मे नारदः पुत्रः इति कः अवोचत्?
उ. तुम्बुर मे नारदः पुत्रः इति विरिञ्चिः अवोचत्।

3. मुनिद्वन्द्वं कीदृशं आञ्जनेयं ऐक्षिष्ट?
उ. मुनिद्वन्द्वं तपोनिष्ठं आञ्जनेयं ऐक्षिष्ट।

4. मातृगीतम्

1. का स्वल्पे जीवितकाले अनल्पं पुण्यमार्जितवती?
उ. माता स्वल्पे जीवितकाले अनल्पं पुण्यमार्जितवती।

2. अद्यापि ग्रामे कस्याः सुगुणकीर्तनं विदधते?
उ. अद्यापि ग्रामे मातुः सुगुणकीर्तनं विदधते।

3. प्राणिनां परं सुखदा का?
उ. प्राणिनां परं सुखदा जननी।

10. एकवाक्य समाधान प्रश्नाः (पद्यभागः) - 5M (5x1)
VERY SHORT ANSWER QUESTIONS (PROSE)

Note ➡

- ✸ In this Prose very short answer questions (VSAQ) Bit, five questions will be given.
- ✸ Every question must be answered in a full sentence. There is no **CHOICE** in this question.
- ✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः
2. टिट्टिभदम्पतीकथा
3. पितृसेवापरः श्रवणकुमारः
4. महान् जीवशास्त्रज्ञो जगदीशचन्द्रबोसः

1. दयालुः दानशीलः नागार्जुनः

1. चिरायु भूपतेः मन्त्री कः?
उ. चिरायु भूपतेः मन्त्री नागार्जुनः।

2. कः राजानं आत्मानं च विजरौ चिरजीवितौ अकरोत्?
उ. नागार्जुनः राजानं आत्मानं च विजरौ चिरजीवितौ अकरोत्।

3. चिरायुः कं यौवराज्ये अभिषिक्तवान्?
उ. चिरायुः जीवहरं यौवराज्ये अभिषिक्तवान्।

2. टिट्टिभदम्पतीकथा

1. वैनतेयः कः?
उ. वैनतेयः गरुडः।

2. पूर्णिमादिने का भवति?
उ. पूर्णिमादिने समुद्रवेला चरति।

3. कः दुर्जयः?
उ. बहूनां असाराणां समवायः दुर्जयः।

3. शरणागतरक्षम्

1. श्येनः कं अन्वधावत्?
उ. श्येनः कपोतं अन्वधावत्।

2. विहगोत्तमः कः?
उ. विहगोत्तमः श्येनः।

3. नभस्तः का पपात?
उ. नभस्तः पुष्पवृष्टिः पपात।

4. महान् जीवशास्त्रज्ञः जगदीशचन्द्रबोसः

1. जगदीशः किं शास्त्रं प्रति आकृष्टः अभवत्?
उ. जगदीशः जीवभौतिक शास्त्रं प्रति आकृष्टः अभवत्।

2. मासत्रयं इंग्लण्ड् देशे वसन् जगदीशः कं समागतवान्?
उ. मासत्रयं इंग्लण्ड् देशेवसन् जगदीशः मार्कोनी महोदयं समागतवान्

3. क्रेस्कोग्राफ् नामकं यन्त्रं कः निर्मितवान्?
उ. क्रेस्कोग्राफ् नामकं यन्त्रं जगदीशः निर्मितवान्।

11. संवित्परीक्षा - 5M (1x5)
COMPREHENSION PASSAGE

Note ➡ ✸ In this comprehension passage Bit, a passage with five questions will be given from prescribed six passages.

✸ Every question must be answered in a full sentence. There is no **CHOICE** in this question.

✸ Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

1. गतानुगतिको लोकः

पुरा कश्चन सन्न्यासी स्वेन आर्जितं धनं एकस्मिन् ताम्रभाजने निक्षिप्य अरक्षत्। सः एकदा मकरसङ्क्रान्तिपर्वदिने पर्वस्नानार्थं नदीं अगच्छत्। धनपूर्णताम्रघटं कुटीरे त्यक्तुं भीतः सः तं गृहीत्वैव अगच्छत्। नद्याः तीरे गर्तं कृत्वा धनघटं तस्मिन् निक्षिप्य गर्तं पूरितवान्। अभिज्ञानार्थं तस्य उपरि सैकतलिङ्गं एकं विन्यस्य स्नानार्थं अगच्छत्। तं दृष्ट्वा इतरे जनाः तस्मिन् तीर्थे सैकतलिङ्गस्य पूजा समुदाचारः स्यात् इति अमन्यन्त। अतः ते अपि तथैव अकुर्वन्। स्नात्वा प्रत्यागतः सन्न्यासी नदीतीरं सैकतलिङ्गमयं अपश्यत्। तेषां लिङ्गानां मध्ये आत्मना न्यस्तं अभिज्ञानलिङ्गं ज्ञातुं असमर्थः निर्विण्णः अभवत्।

नीतिः गतानुगतिको लोकः न लोकः पारमार्थिकः।

1. सन्न्यासी स्वेन आर्जितं धनं **कथं** अरक्षत् ?

उ. सन्न्यासीस्वेन आर्जितं धनं **एकस्मिन् ताम्रभाजने निक्षिप्य** अरक्षत् ।

2. सन्न्यासी कदा किमर्थं च नदीं अगच्छत् ?

उ. सन्न्यासी **मकरसङ्क्रान्तिपर्वदिने पर्वस्नानार्थं** नदीं अगच्छत् ।

3. नद्याः तीरे सन्न्यासी किं अकरोत्?

उ. नद्याः तीरे सन्न्यासी **तीरे गर्तं कृत्वा धनघटं तस्मिन् निक्षिप्य गर्तं पूरियित्वा अभिज्ञानार्थं तस्य उपरि सैकतलिङ्गं एकं विन्यस्य स्नानार्थं अगच्छत्।**

1. इतरे जनाः **किमिति** अमन्यन्त?

उ. इतरे जनाः तस्मिन् तीर्थे सैकतलिङ्गस्य पूजा समुदाचारः स्यात् इति अमन्यन्त।

5. अस्याः कथायाः **का** नीतिः?

अस्याः कथायाः नीतिः **गतानुगतिको लोकः न लोकः पारमार्थिकः इति ।**

2. परानुकारी गर्दभः

पुरा कस्यचन वणिजः गृहे एकः वृषभः गर्दभः च आस्ताम्। एकदा सः गर्दभस्य पृष्ठे तूलं, वृषभपृष्ठे लवणगोणीं च निधाय विपणिं प्रति अगच्छत्। मार्गे काचित् नदी आसीत्। तां नदीं तरन् वृषभः भाराक्रान्तः सन् जले अपतत्। प्रवाहेण क्लिन्नं लवणं अद्रवत्। तेन वृषभस्य भारः न्यूनः अभवत्। वृषभं दृष्ट्वा गर्दभः अपि स्वयं जले अपतत्। जले क्लिन्नस्य तूलस्य भारः द्विगुणः अजायत। वणिक् अपि गर्दभं अताडयत्।

नीतिः अविचार्य परानुकरणं सन्तापकारणं भवति।

1. वणिक् एकदा **कुत्र** अगच्छत् ?

उ. वणिक् एकदा **विपणिं प्रति** अगच्छत् ।

2. वृषभः भाराक्रान्तः सन् **किं अकरोत्** ?

उ. वृषभः भाराक्रान्तः सन् **जले अपतत्।**

3. वृषभं दृष्ट्वा गर्दभः **किं अकरोत्?**

उ. वृषभं दृष्ट्वा गर्दभः **स्वयं जले अपतत्।**
4. **कस्य** भारः द्विगुणः अजायत?
उ. **जले क्लिन्नस्य तूलस्य** भारः द्विगुणः अजायत।
5. अस्याः कथायाः **का** नीतिः?
उ. अस्याः कथायाः नीतिः अविचार्य परानुकरणं सन्तापकारणं भवति।

3. लुब्धः कर्षकः

पुरा धारानगर्यां कश्चित् कर्षकः एकां अद्भुतां कुक्कुटीं अपालयत्। सा कुक्कुटी प्रतिदिनं एकैकं सुवर्णमयं अण्डं ददाति स्म। तेन सः कर्षकः अतीव धनवान् अजायत। प्रतिदिनं सुवर्णं प्राप्नुवतः अपि तस्य लोभः अतीव अवर्धत। एकदा सः अचिन्तयत् दिने दिने स्वल्पमात्रस्य सुवर्णस्य प्राप्त्या प्रयोजनं नास्ति। अतः कुक्कुट्याः उदरात् सर्वमपि सुवर्णं एकदैव ग्रहीष्यामि। तथा निश्चित्य कर्षकः कुक्कुटीं हत्वा तस्याः उदरं अपाटयत्। तस्मिन् तु एकं अण्डं अपि न आसीत्। कर्षकस्य अतिलेभेन स्वर्णदायिमी कुक्कुटी विनष्टा।

नीतिः अतिलोभात् जनः विनश्यति।

1. कर्षकः **कां** अपालयत् ?
उ. कर्षकः **एकां अद्भुतां कुक्कुटीं** अपालयत् ।
2. कुक्कुटी प्रतिदिनं **किं** ददाति स्म?
उ. कुक्कुटी प्रतिदिनं **एकैकं सुवर्णमयं अण्डं** ददाति स्म।
3. तथा निश्चित्य कर्षकः **किं अकरोत्?**
उ. तथा निश्चित्य कर्षकः **कुक्कुटीं** हत्वा **तस्याः उदरं अपाटयत्।**
4. **केन** कुक्कुटी विनष्टा?
उ. **कर्षकस्य अतिलोभेन** कुक्कुटी विनष्टा।
5. अस्याः कथायाः **का** नीतिः?
उ. अस्याः कथायाः नीतिः **अतिलोभात् जनः विनश्यति।**

4. हितोपदेशो मूर्खाय

गोदावरीतीरे महान् वटवृक्षः आसीत्। तस्मिन् बहवः शुकाः नीडानि निर्माय वसन्ति स्म। एकदा महती वृष्टिः आसीत्। तदा केचन मर्कटाः आपादमस्तकं क्लिन्नाः तं वृक्षं आश्रयन्त। तान् दृष्ट्वा जातानुकम्पाः शुकाः भोः युष्माकं मनुष्याणां इव पाणिपादं अस्ति खलु। तत् किं यूयं कुलायानि न निर्माथ? अस्मान् पश्यथ। नीडवन्तः वयं वर्षासु अपि सुखेन जीवामः इति अवदन्। तत् शृत्वा मर्कटाः शुकाः आत्मनः उपहसन्ति इति अमन्यन्त। ततः क्रुद्धाः ते शुकानां कुलायानि सर्वाणि उच्छिद्य अधः पातयामासुः।

नीतिः मूर्खाणां हितोपदेशः अपि प्रकोपाय भवति न तु शान्तये।

1. वटवृक्षे शुकाः **कथं** वसन्ति स्म ?
उ. वटवृक्षे शुकाः **नीडानि निर्माय** वसन्ति स्म ।
2. मर्कटाः **कथम्भूताः** वटवृक्षं आश्रयन्त?
उ. मर्कटाः **आपादमस्तकं क्लिन्नाः** वटवृक्षं आश्रयन्त।
3. मर्कटाः **किमिति** अमन्यन्त?
उ. मर्कटाः **शुकाः आत्मनः उपहसन्ति इति** अमन्यन्त।
4. क्रुद्धाः मर्कटाः **किं** अकुर्वन्?
उ. क्रुद्धाः मर्कटाः **शुकानां कुलायानि सर्वाणि उच्छिद्य अधः पातयामासुः ।**
5. अस्याः कथायाः **का** नीतिः?
उ. अस्याः कथायाः नीतिः **मूर्खाणां हितेपदेशः अपि प्रकोपाय भवति न तु शान्तये।**

12. सन्धिः (विघटनम्) - 8M (4x2)
SANDHI SEPERATION

&

13. सन्धिः (सन्धानम्) - 8M(4x2)
SANDHI JOINING

Note ➡

- ✸ In this SANDHI Bit, **TWELVE** words will be given for seperation. Any **FOUR** words are to be seperated.

  TWELVE words will be given for joining . Any **FOUR** words are to be joined.
- ✸ Answer words must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only alongwith name of the **SANDHI.**
- ✸ In this bit word seperation contains **ONE MARK** and name of the sandhi contains **ONE MARK**.

1. सवर्णदीर्घ सन्धिः

1. शुभ + अङ्गः - शुभाङ्गः
2. गज + आननः - गजाननः
3. विद्या + अर्थी - विद्यार्थी
4. विद्या + आलयः - विद्यालयः
5. कवि + इन्द्रः - कवीन्द्रः
6. कपि + ईश्वरः - कपीश्वरः
7. शशी + इव - शशीव
8. वाणी + ईशः - वाणीशः
9. गुरु + उपदेशः - गुरूपदेशः
10. साधु + ऊचुः - साधूचुः
11. वधू + उक्तिः - वधूक्तिः

12. वधू	+	ऊहः	-	वधूहः
13. धातृ	+	ऋणम्	-	धातृणम्

2. गुण सन्धिः

1. नर	+	इन्द्रः	-	नरेन्द्रः
2. परम	+	ईशः	-	परमेशः
3. गङ्गा	+	इति	-	गङ्गेति
4. यथा	+	ईप्सितम्	-	यथेप्सितम्
5. माता	+	ईदृशी	-	मातेदृशी
6. गुण	+	उत्तमः	-	गुणोत्तमः
7. मम	+	ऊहः	-	ममोहः
8. महा	+	उत्सवः	-	महोत्सवः
9. गङ्गा	+	ऊर्मिः:	-	गङ्गोर्मिः
10. राजा	+	ऋषिः	-	राजर्षिः
11. वसन्त	+	ऋतुः	-	वसन्तर्तुः
12. महा	+	ऋषभः	-	महर्षभः
13. तव	+	लृकारः	-	तवल्कारः

3. वृद्धि सन्धिः

1. मम	+	एव	-	ममैव
2. तथा	+	एव	-	तथैव
3. परम	+	ऐश्वर्यम्	-	परमैश्वर्यम्
4. महा	+	ऐक्यता	-	महैक्यता
5. परम	+	ओषधिः	-	परमौषधिः

6. दिवा	+	ओकसः	-	दिवौकसः
7. नव	+	औषधम्	-	नवौषधम्
8. महा	+	ओषधिः	-	महौषधिः

4. पूर्वरूप सन्धिः

1. उदरे	+	अर्भकम्	-	उदरेऽर्भकम्
2. गते	+	अपि	-	गतेऽपि
3. के	+	अपि	-	केऽपि
4. गुरो	+	अव	-	गुरोऽव
5. भानो	+	अत्र	-	भानोऽत्र

14. शब्दाः (DECLENSIONS) - 8M (2x4)

Note ➡

- ✸ In this SHABDHAS (Declension)Bit, **FOUR** words will be given. Any **TWO** words are to be written.
- ✸ These words must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only along with Heading, name of the vibhaktis (cases) and vachana (numbers).
- ✸ In this bit Heading, name of the vibhaktis (cases) and vachana (numbers) carry **ONE MARK** and table of word forms carry **THREE MARKS**.

1. अकारान्तः पुंलिङ्गः राम शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	रामः	रामौ	रामाः
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे राम	हे रामौ	हे रामाः
द्वितीया विभक्तिः	रामम्	रामौ	रामान्
तृतीया विभक्तिः	रामेण	रामाभ्याम्	रामैः
चतुर्थी विभक्तिः	रामाय	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	रामात्	रामाभ्याम्	रामेभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	रामस्य	रामयोः	रामाणाम्
सप्तमी विभक्तिः	रामे	रामयोः	रामेषु

2. इकारान्तः पुंलिङ्गः कवि शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	कविः	कवी	कवयः
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे कवे	हे कवी	हे कवयः
द्वितीया विभक्तिः	कविम्	कवी	कवीन्
तृतीया विभक्तिः	कविना	कविभ्याम्	कविभिः
चतुर्थी विभक्तिः	कवये	कविभ्याम्	कविभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	कवेः	कविभ्याम्	कविभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	कवेः	कव्योः	कवीनाम्
सप्तमी विभक्तिः	कवौ	कव्योः	कविषु

3. उकारान्तः पुंलिङ्गः भानु शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	भानुः	भानू	भानवः
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे भानो	हे भानू	हे भानवः
द्वितीया विभक्तिः	भानुम्	भानू	भानून्
तृतीया विभक्तिः	भानुना	भानुभ्याम्	भानुभिः
चतुर्थी विभक्तिः	भानवे	भानुभ्याम्	भानुभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	भानोः	भानुभ्याम्	भानुभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	भानोः	भान्वोः	भानूनाम्
सप्तमी विभक्तिः	भानौ	भान्वोः	भानुषु

4. आकारान्तः स्त्रीलिङ्गः सीता शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	सीता	सीते	सीताः
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे सीते	हे सीते	हे सीताः
द्वितीया विभक्तिः	सीताम्	सीते	सीताः
तृतीया विभक्तिः	सीतया	सीताभ्याम्	सीताभिः
चतुर्थी विभक्तिः	सीतायै	सीताभ्याम्	सीताभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	सीतायाः	सीताभ्याम्	सीताभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	सीतायाः	सीतयोः	सीतानाम्
सप्तमी विभक्तिः	सीतायाम्	सीतयोः	सीतासु

5. इकारान्तः स्त्रीलिङ्गः मति शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	मतिः	मती	मतयः
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे मते	हे मती	हे मतयः
द्वितीया विभक्तिः	मतिम्	मती	मतीः
तृतीया विभक्तिः	मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः
चतुर्थी विभक्तिः	मत्यै/मतये	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	मत्याः/मतेः	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	मत्याः/मतेः	मत्योः	मतीनाम्
सप्तमी विभक्तिः	मत्याम्/मतौ	मत्योः	मतिषु

6. ऊकारान्तः स्त्रीलिङ्गः वधू शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	वधूः	वध्वौ	वध्वः
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे वधु	हे वध्वौ	हे वध्वः
द्वितीया विभक्तिः	वधूम्	वध्वौ	वधूः
तृतीया विभक्तिः	वध्वा	वधूभ्याम्	वधूभिः
चतुर्थी विभक्तिः	वध्वै	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	वध्वाः	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	वध्वाः	वध्वोः	वधूनाम्
सप्तमी विभक्तिः	वध्वाम्	वध्वोः	वधूषु

7. अकारान्तः नपुंसकलिङ्गः वन शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	वनम्	वने	वनानि
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे वन	हे वने	हे वनानि
द्वितीया विभक्तिः	वनम्	वने	वनानि
तृतीया विभक्तिः	वनेन	वनाभ्याम्	वनैः
चतुर्थी विभक्तिः	वनाय	वनाभ्याम्	वनेभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	वनात्	वनाभ्याम्	वनेभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	वनस्य	वनयोः	वनानाम्
सप्तमी विभक्तिः	वने	वनयोः	वनेषु

8. इकारान्तः नपुंसकलिङ्गः वारि शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	वारि	वारिणी	वारीणि
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे वारे/हे वारि	हे वारिणी	हे वारीणि
द्वितीया विभक्तिः	वारि	वारिणी	वारीणि
तृतीया विभक्तिः	वारिणा	वारिभ्याम्	वारिभिः
चतुर्थी विभक्तिः	वारिणे	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	वारिणः	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	वारिणः	वारिणोः	वारीणाम्
सप्तमी विभक्तिः	वारिणि	वारिणोः	वारिषु

9. उकारान्तः नपुंसकलिङ्गः मधु शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	मधु	मधुनी	मधूनि
सम्बोधनप्रथमा विभक्तिः	हे मधो/हे मधु	हे मधुनी	हे मधूनि
द्वितीया विभक्तिः	मधु	मधुनी	मधूनि
तृतीया विभक्तिः	मधुना	मधुभ्याम्	मधुभिः
चतुर्थी विभक्तिः	मधुने	मधुभ्याम्	मधुभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	मधुनः	मधुभ्याम्	मधुभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	मधुनः	मधुनोः	मधूनाम्
सप्तमी विभक्तिः	मधुनि	मधुनोः	मधुषु

10. दकारान्तः पुंलिङ्गः तद् शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	सः	तौ	ते
द्वितीया विभक्तिः	तम्	तौ	तान्
तृतीया विभक्तिः	तेन	ताभ्याम्	तैः
चतुर्थी विभक्तिः	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	तस्य	तयोः	तेषाम्
सप्तमी विभक्तिः	तस्मिन्	तयोः	तेषु

11. दकारान्तः स्त्रीलिङ्गः तद् शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	सा	ते	ताः
द्वितीया विभक्तिः	ताम्	ते	ताः
तृतीया विभक्तिः	तया	ताभ्याम्	ताभिः
चतुर्थी विभक्तिः	तस्यै	ताभ्याम्	ताभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	तस्याः	तयोः	तासाम्
सप्तमी विभक्तिः	तस्याम्	तयोः	तासु

12. दकारान्तः नपुंसकलिङ्गः तद् शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	तत्	ते	तानि
द्वितीया विभक्तिः	तत्	ते	तानि
तृतीया विभक्तिः	तेन	ताभ्याम्	तैः
चतुर्थी विभक्तिः	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	तस्य	तयोः	तेषाम्
सप्तमी विभक्तिः	तस्मिन्	तयोः	तेषु

13. मकारान्तः पुंलिङ्गः किम् शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	कः	कौ	के
द्वितीया विभक्तिः	कम्	कौ	कान्
तृतीया विभक्तिः	केन	काभ्याम्	कैः
चतुर्थी विभक्तिः	कस्मै	काभ्याम्	केभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	कस्मात्	काभ्याम्	केभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	कस्य	कयोः	केषाम्
सप्तमी विभक्तिः	कस्मिन्	कयोः	केषु

14. मकारान्तः स्त्रीलिङ्गः किम् शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	का	के	काः
द्वितीया विभक्तिः	काम्	के	काः
तृतीया विभक्तिः	कया	काभ्याम्	काभिः
चतुर्थी विभक्तिः	कस्यै	काभ्याम्	काभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	कस्याः	काभ्याम्	काभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	कस्याः	कयोः	कासाम्
सप्तमी विभक्तिः	कस्याम्	कयोः	कासु

15. मकारान्तः नपुंसकलिङ्गः किम् शब्दः

विभक्तिः	एक वचनम्	द्वि वचनम्	बहु वचनम्
प्रथमा विभक्तिः	किम्	के	कानि
द्वितीया विभक्तिः	किम्	के	कानि
तृतीया विभक्तिः	केन	काभ्याम्	कैः
चतुर्थी विभक्तिः	कस्मै	काभ्याम्	केभ्यः
पञ्चमी विभक्तिः	कस्मात्	काभ्याम्	केभ्यः
षष्ठी विभक्तिः	कस्य	कयोः	केषाम्
सप्तमी विभक्तिः	कस्मिन्	कयोः	केषु

15. धातवः - 6M (2x3)
VERBAL CONJUGATIONS

Note ➡ ✷ In this verbal conjugations (Compound)Bit, **FOUR** words will be given. Any **TWO** words are to be answered.

✷ These must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.

✷ Each question carries **THREE MARKS.**

1. भू सत्तायाम्

लट्

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुषः	भवति	भवतः	भवन्ति
मध्यम पुरुषः	भवसि	भवथः	भवथ
उत्तमपुरुषः	भवामि	भवावः	भवामः

लङ्

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुषः	अभवत्	अभवताम्	अभवन्
मध्यम पुरुषः	अभवः	अभवतम्	अभवत
उत्तमपुरुषः	अभवम्	अभवाव	अभवाम

लोट्

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुषः	भवतु/भवतात्	भवताम्	भवन्तु
मध्यम पुरुषः	भव/भवतात्	भवतम्	भवत
उत्तमपुरुषः	भवानि	भवाव	भवाम

विधिलिङ्

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुषः	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
मध्यम पुरुषः	भवेः	भवेतम्	भवेत
उत्तमपुरुषः	भवेयम्	भवेव	भवेम

लृट्

पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम पुरुषः	भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति
मध्यम पुरुषः	भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ
उत्तमपुरुषः	भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः

सूचना			लृट्	
पठति		लिखति	लेखिष्यति	(एते धातवः
खादति	(सर्वेषु लकारेषु	गच्छति	गमिष्यति	लृट्
हसति	भवति इव सन्ति)	पिबति	पास्यति	लकारे एवं
		पश्यति	द्रक्ष्यति	सन्ति)

16. भाषान्तरीकरणम् - 5M (1x5) SENTENCE TRANSLATION

Note ➡

- In this sentence transltion bit, **FIVE** sentences will be given. All sentences MUST BE TRANSLATED.
- There is no **CHOICE** in this bit.
- Answers must be written in Sanskrit (Devanagari Script) only.
- Sentences will be given in ENGLISH. Translation must be in SANSKRIT.

1. Let your mother be your God.
   मातृदेवो भव।

2. Let your father be your God.
   पितृदेवो भव।

3. Let your teacher be your God.
   आचार्यदेवो भव।

4. Dharma prtotects when protected.
   धर्मो रक्षति रक्षितः।

5. Tree prtotects when protected.
   वृक्षो रक्षति रक्षितः।

6. India is the land of work.
   भारतदेशः कर्मभूमिः।

7. Excellence in action is yoga.
   योगः कर्मसु कौशलम्।

8. Speech is the ornament.
   वाग्भूषणं भूषणम्।

9. Truth alone wins.
   सत्यमेव जयते।

10. The Universe is one family.
    वसुधैक कुटुम्बकम्।

11. Scholar is worshipped everywhere .
विद्वान् सर्वत्र पूज्यते।

12. Education gives humility.
विद्या ददाति विनयम्।

13. No Goddess other than mother.
न मातुः परं दैवतम्।

14. Speak truth.
सत्यं वद।

15. Be righteous.
धर्मं चर।

16. Boy studies Sanskrit.
बालकः संस्कृतं पठति।

17. Student salutes teacher.
छात्रः गुरुं वन्दते।

18. I am going to college.
अहं कलाशालां गच्छामि।

अंक विभागः (MARKS DIVISION)

प्रश्नः		अंकः
1.	श्लोकपूरणम् भावलेखनम् च	6
2.	व्यासरूपसमाधानप्रश्नाः - पद्यभागः	6
3.	व्यासरूपसमाधानप्रश्नाः - गद्यभागः	6
4.	उपवाचकप्रश्नाः	8
5.	सन्दर्भाः - पद्यभागः	6
6.	सन्दर्भाः - गद्यभागः	6
7.	लघुसमाधानप्रश्नाः - पद्यभागः	6
8.	लघुसमाधानप्रश्नाः - गद्यभागः	6